

מטעמי תורת זילים

פרשת משפטים – איסור העיסוק בכשפים

התורה מצווה להמית כל מכשפה שנאמר "מְכַשֶּׁפָה לֹא תִחְיֶה" (שמות כב, יז). ולא רק שיש מצווה להמית את המכשפה במיתה המיועדת לה בבית דין, אלא שאם אי אפשר להביאה לבית דין ולהמיתה הרי שיש מצווה להמיתה בכל צורת מיתה שניתן. שחמור הוא העיסוק בכישוף, והוא "אבי אבות לכל העבירות והזקקים שבעולם וכמה חללים הפילה" (לשון המצוות דודי להרב"ז מצוה סז).

יש להבין, מדוע התורה הקדושה אסרה על עם ישראל לעסוק בכל סוג של כשפים? ועד כמה כבר היה נפוץ העיסוק בכשפים במשך הדורות בין אומות העולם?

על ידי הכשפים מתערבבים המזלות ומשתבשת הנהגת העולם

הקב"ה טבע בעולמו סדר בבריאה ותפקיד לכל נברא ונברא, ולכל דבר שקיים בעולמו הוא שם מזל המושל עליו בשמים (ראה 'בראשית רבה' י, ה) (שליה הקדושה תורה שבכתב פרשת משפטים ד"ה מכשפה לא תחיה). וכך הכוכבים והמזלות מנהיגים את התחזונוס לרעה או לטובה כפי מבטם בהם, ומעליהם ישנם מלאכים ושרים רוחניים שהם 'הנפש' של אותם הכוכבים והמזלות, ומנהיגים אותם. וְחִפְצֵי ה' שֶׁהֵם יְנַהִיגוּ הַנְּהִיגָה פְּשׁוּטָה וְטִבְעִית כִּי שֶׁהוּא יִתְבַרֵךְ שֶׁם בְּהֵם מֵאֵז הַיּוֹתֵם וְעַד לְעוֹלָם (רמב"ן דברים יח, טו), ובכך הבריאה לא תשנה את תפקידה (שליה הקדושה תורה שבכתב פרשת משפטים ד"ה מכשפה לא). והנה כאשר עושים הקטרות וכשפים אזי משפיעים על המזל והכוכב וגורמים להם להשפיע רעה לנתוץ לאבד ולהרוס (רמב"ן דברים יח, טו), ומערבבים בין המזלות – מזל של מין זה עם מזל של מין אחר (שליה הקדושה תורה שבכתב פרשת משפטים ד"ה מכשפה לא, 'מצודות דודי' להרב"ז מצוה סו, 'נפש החיים' שער ג, פרק יב), עד שהם יכולים להפוך להיות מין אחד (ראה 'רבינו בחיי' שמות כב, יז) אשר כוח תערובתם עולה אף מעל כוח המזל של שני המינים בנפרד (שליה הקדושה תורה שבכתב פרשת משפטים ד"ה מכשפה לא תחיה).

ויערבו כוחות עליונים אלו נעשה איסור 'כלאיים' (טעמי המצוות: לרבינו מנחם רקנאטי מצוות לא תעשה מצווה ישאל לעשות מעשה אוב) אשר מכחיש את 'פמליא של מעלה'. ועל שם כך נקראת הפעולה בשם 'כשפים' (סנהדרין דף סז ע"ב בשם ר' יוחנן), כי מְשַׁקֵּימ עַל יְדֵי הַכְּשָׁפִים אֶת הַטֵּבַע הַמְּסוּדָר מִן הַשָּׁמַיִם (זכר דודי' מאמר א פרק מט דף קכה ע"א ד"ה ועיני מייש ר"י). עד שנעשית פעולה שהיא למעלה מן השכל (אשכול הכופר) לר' אברהם סבע על מניית אסתר ג"ה נראה כאן שלשון בקשה). וראוי לו לאדם להניח את העולם שיתנהג במנהגו כפי טבעו הפשוט, שהוא רצון הבורא אשר בראו כן, ולא לעשות כישוף שיש בו צד הכחשה (זכר דודי' מאמר א פרק מט דף קכה ע"א ד"ה ועיני מייש ר"י) וכוח לבטל את הטבע (שמן הטוב וזקן אהרן' בחלק יקו' אהרן' מסכת בבא בתרא דף קלד ע"א ד"ה זו היא דאין). ועוד על ידי הכישוף 'מכחישים פמליא של מעלה' כי גורמים שהטוב ישפיע בתוך הרע ויעשה נפלאות, בדומה לכך שהצלם של נבוכדנצר אמר "אנכי ה' אלקיך" על ידי שם ה' שהיה בתוכו (זכר דודי' לר' דוד זכות מפורטת מאמר א פרק מט דף קכה ע"א ד"ה ויבנתהויתו מהרמזיו על הזוהר). וכן גורמים להכריח את מלאכי החבלה לעשות דבר על ידי הכישוף, נגד כוונתו של ה' שמלאכים אלו יהיו כלי זעמו להוכיח בהם את החוטאים (זכר דודי' מאמר א פרק מט דף קכה ע"א ד"ה ועיני מייש ר"י בשם הר"ן).

כל הכשפים ומעשה השדים נשפעים מצד הטומאה (טעמי המצוות: לרבינו מנחם רקנאטי בחלק מצוות עשה 'מצווה לשלם טמאים', 'שמן הטוב וזקן אהרן' בחלק יקו' אהרן' מסכת בבא בתרא דף קלד ע"א ד"ה זו היא דאין) והקליפה, שהיא חכמה למעלה מטבע השכל האנושי (שמן הטוב וזקן אהרן' בחלק יקו' אהרן' על מסכת בבא בתרא דף קלד ע"א ד"ה זו היא דאין). וכל מטרתם של הכשפים הם רק להרע לבני האדם ולעולם (מצודות דודי' מצוה סז), לְחַבֵּל (מצודות דודי' על טעמי המצוות להרב"ז מצוה סז, שליה הקדושה תורה שבכתב שובבים ת"ת ד"ה מכשפה לא תחיה) להשחית ולהמית. ואין כישוף שהוא לתועלת, כי כל כוונת כוח הסיטרא אחרא בכישוף הוא לעוות ולא לתקן (מצודות דודי' להרב"ז מצוה סז). והכישוף כל כך משבש את הנהגת העולם, עד שבאמצעותו יכול המכשף שנכנס למקום גבוה בטומאה, להרע לאדם אף על פי שלא נגזר עליו (נעריב נחל על התורה פרשת ויצא דרוש ה' ד"ה וזה היתן). וזה הטעם שבדורות האחרונים נאבדה חכמת הכישוף והקסם מכפי שהיה בתחילה, כי ראשית מחשבתו העליונה של ה' היתה שבני אדם ישיגו גם חכמות אלו, אך כשראה שנתקלקלו וחכמתם נסרחה לרעה הוא החשיך את שְׁכֶלָם בזה (זכר דודי' מאמר א פרק מט דף קכה ע"א ד"ה ועיני מייש ר"י בשם הרמ"ק).

בלעם ובלק למדו את חכמת הכישוף אצל שני המלאכים שנפלו מן השמים

סודות הכישוף של המזלות והכוכבים המשפיעים על הברואים (מצודות דודי' להרב"ז מצוה סז), 'אגרא דכלה' פרשת בראשית ד"ה הנפילים) התגלו לבני האדם על ידי שני מלאכים ששמו 'עז' ו'עזא"ל' (זוהר פרשת חיי שרה דף קכו ע"א ד"ה אמר ליה כל הני) אשר נָחְנוּ מִמְחִיצָתָם וְנִפְּלוּ מִן הַשָּׁמַיִם אַחֲרֵי שֶׁקִּטְרוּ עַל בְּנֵי הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "וְהַנְּפִלִים הָיוּ בְּאַרְצָךְ בְּיָמֵי הָהֵם וְגַם אַחֲרַי כֵּן אֲשֶׁר יָבֵאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֶל בְּנוֹת הָאָדָם וַיִּלְדוּ לָהֶם הַמָּה הַגִּבֹּרִים אֲשֶׁר מְעוֹלָם אֲנָשֵׁי הַשָּׁם" (בראשית יד, ו). מלאכים אלו נשארו חיים גם בזמן המבול בהיותם ב'הרי החושך', ושם הם לימדו את הבאים אליהם כשפים ושמות טומאה (מצודות דודי' מצוה סז), 'אגרא דכלה' פרשת בראשית ד"ה הנפילים). ובמשך כל הדורות היו מגיעים בני אדם אל אותם שני המלאכים ולומדים מהם את סודות הכישוף או שלמדו איש מפי איש מאלו שלמדו אצלם. כך נמצא כי כל המכשפים בעולם הינם תלמידים של אותם שני המלאכים שנפלו מן השמים (מצודות דודי' להרב"ז מצוה סז). אמנם כל עסק הכישופים לא שייך לעם ישראל אלא לגוים לבדם, ורק הם הולכים אחריהם (יצור המור' פרשת שופטים ד"ה וכן סמך לכאן כ"ג).

בלעם היה ראש המכשפים (יאמרי נעמי' פרשת בלק אקוב לא קבה) והוא למד אצל שני המלאכים שנפלו מן השמים כמו שאר בני "קדם" (זוהר פרשת חיי שרה דף קכו ע"א ד"ה אמר ליה כל הני), ומהם היה עיקר לימודו במעשי הכשפים (כתם פו' על זוהר פרשת חיי שרה דף קכו ע"א ד"ה אמר ליה כל הני). וזה מה שאמר בלעם "וַיִּשְׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר מִן אֶרֶץ יִבְנֵי בְלָק מִלְּךָ מוֹאָב מְהַרְרֵי קָדֶם לְכָה אָרָה לִי יַעֲקֹב וְלָכָה זַעֲמָה יִשְׂרָאֵל" (במדבר כג, ו) (זוהר פרשת חיי שרה דף קכו ע"א ד"ה אמר ליה כל הני). בלעם היה מבקר את שני המלאכים הללו מידי יום, ולומד מהם שמות טומאה וכשפים (קב הישר' פרק כח). ועל שני המלאכים הללו המכונים גם בשם "נפלי" ו"גלגלי עינים" (נפיי' זוהר משפטים דף קכו ע"ב ד"ה אמת שרא) אמר בלעם "וְאַתָּה שָׁמַע אֲמָרִי אֵל וַיִּדַע דַּעַת עֲלִינוּ מִחֲזֵה שְׂדֵי יִתְזָה נַפְל וְגַלְגַּל עֵינַיִם" (במדבר כד, טו) (וראה על סיבת שם בספר יקב הישר' פרק כח). וזה הטעם שיש כוח בפסוק "אֵינָן עוֹד מְלֻבְּדוּ" (דברים ד, לה) המעיד על השגחתו יתברך, לבטל כשפים (ראה נמי סנהדרין דף סז ע"ב ע"ר ה' תניא). כי פסוק זה מורה על בלעם הרשע שהוא ראש הקליפות של הכשפים, כאשר התיבות "אֵינָן עוֹד מְלֻבְּדוּ" יוצאות בגמטריא 'בלעם' כשהוא חסר את הגמטריא של התיבה 'אין' כנגד "כִּי רָגַע בְּאֶפְרוֹ" (תהלים ל, ה) שהוא 'הרגע' בו הקב"ה זועם בכל יום, ואשר היה יודע אותו בלעם הרשע (ראה נמי סנהדרין דף קה ע"ב). ולכן יש בכוח התיבות "אֵינָן עוֹד מְלֻבְּדוּ" לבטל את הכשפים בשורשם אצל בלעם (יאמרי נעמי' פרשת בלק את ד"ה מה אקוב לא).

בלעם היה מקטיר לפני שני המלאכים קטורת בהרי החושך. אך קודם לכן היה מטמא את עצמו בטומאות חמורות על ידי שכיבה עם האתון שלו על מנת להתכונן לפגישה עם אותם שני מלאכים (מדרש תלפיות' ערך 'כישוף') וכפי שהיה עושה גם בכל לילה על מנת למשוך על עצמו רוח טומאה ולהצליח בכשפיו (זוהר פרשת חיי שרה דף קכה ע"ב ד"ה בנין כ"ג). וזהו מה שאמרה לו האתון כאשר פתחה את פיה "וַיִּתְאַמֵּר הָאֶתוֹן אֶל בְּלָעַם הֲלוֹא אֲנֹכִי אֶתְנֶךָ אֲשֶׁר רָכַבְתָּ עָלַי מְעוֹדָךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה הֲסִפְסַף הַסִּפְנֵיתִי לְעִשׂוֹת לָךְ כֹּה" (במדבר כב, ט). "הַסִּפְסַף הַסִּפְנֵיתִי" – כוונתה כי היה לו עמה עסקי אישות כמו אצל 'סוקנת' (נפיי' סנהדרין דף קה ע"ב ראה 'יתרוס ונתן' במדבר כב, ט). ונרמז גם בתיבות "רָכַבְתָּ עָלַי" שהן בגימטריא 'רבעתי' (בעל הטורים' במדבר כב, ט). ובשל הקשר בין השכיבה עם בהמה לכשפים נסמכו שני הציוויים "מְכַשֶּׁפָה לֹא תִחְיֶה" כֶּל שֶׁכָּב עִם בְּהֵמָה מוֹת יוֹמָת" (שמות כב, יז – יח) (מדרש תלפיות' ערך 'כישוף').

כאשר היה בלעם הרשע במצרים, הוא קשר את ישראל בכשפיו כך שלא יוכלו לצאת ממצרים (זוהר פרשת בלק דף ריב ע"א ד"ה אמר רבי אלעזר, 'מדרש תלפיות' ערך 'כישוף'). וכשראה שכל כשפיו וקסמיו וקשריו לא הועילו לו וישראל יצאו ממצרים, אז הוא גָּרַד עצמו ומרט שערו והלך מיד לאותם הרי החושך (זוהר פרשת בלק דף ריב ע"א ד"ה אמר רבי אלעזר). שם הוא הודיע לשני המלאכים את הדבר וסגרו עצמו בהרים עמהם. אחר כך הוא רצה לקטרג על ישראל ולהשיבם למצרים, אך הקב"ה בלבל את כל כישופי העולם שלא יוכלו להתקרב לישראל, עד שהבין בלעם הרשע שאי אפשר לפגוע בהם על ידי כשפים (זוהר פרשת בלק דף ריב ע"ב ד"ה ובלעם כד ד"ה תא חזי). דבר זה הבין גם בלק, לכן הוא שלח את זקני מדין ומואב לבלעם עם 'קסמים' בידם כפי שנאמר "וַיִּלְכְּדוּ זַקְנֵי מוֹאָב וְזַקְנֵי מִדְּיָן וְקִסְמִים בְּיָדָם" (במדבר כג, ו), וזה על מנת להגיד לבלעם שלא מחוסר ידיעת הכישוף הם לא יכולים על ישראל, שהרי הם אומנים גדולים בכישוף "וְקִסְמִים בְּיָדָם" אלא שאין הכישוף שולט בישראל. לכן הם מבקשים שהוא יקלל אותם, וכך אולי תשלוט בהם הקללה (נפיי' עיני העדה' לתבאר 'ישט סופר' פרשת בלק ד"ה ובו יובן כוונת המסרה) (להרחבה על התמסך בלעם הרשע ראה מאמרינו 'לפרשת בלק – פנולוגיה של בלעם בן בעור').

כזה לא מתבטל בתוך 'מים חיים' כמו שכשפים רגילים מתבטלים (ראה רשימי בנימי סנדורף דף עז סייב ד"ה פשר) (מגלה צפונות חלק ב' פרשת בשלה ד"ה מסכת סנהדרין. וראה 'יומתי אני' לחידו"א בחלק מגילת אסתר אורן וכן ראה 'נפש כל חי' ל"ר חיים פלאמיני מערכת כף אורן ז' ערך שפיט). לכן ה' הביא על המצריים מים מהתהומות ואז הכשפים לא הועילו להם, כי הם כישפו דווקא את מימי הים ולא את ממי התהומות, ומיד הם ירדו וטבעו "במצולות" כפי שנאמר "תהומות ככספן ירדו במצולות כמו אבן" (שמות טו, ח) (ע"פ הדעת טוב ל"ר חיים ויטאל פרשת בשלה ד"ה תהומות יכסימו).

וכשראו המצריים שהם עומדים למות בים סוף, הם עשו עוד כישוף ונכנסו בתוך הסוסים מתוך תקווה שהסוס שידוע לשוט יוציא אותם משם. לכן כאשר הטביע ה' יתברך את המצריים בים הוא הטביע גם את מרכבות סוסי פרעה שנאמר "מרכבת פרעה וחילו ירה בים ומבחר שלשיו טבעו בים סוף" (שמות טו, ז) (מגלה צפונות חלק ב' למחבר 'שבת מוסר' פרשת בשלה ד"ה מרכבות פרעה). וחלק מהמצריים עשו אז כשפים ופרחו באויר נגד השמים. אז בא גבריאל המלאך והכה על ראשם והם נפלו לתוך הים, ועליהם נאמר "צָלְלוּ עִוְפֹתָת בְּמֵי אֲדִיָּיִם" (שמות טו, ט) (ליקוט דוד' פרשת בשלה ד"ה מברשה הים). ויש אומרים שהמים בעצמם עלו למעלה והורידו אותם למטה שנאמר "וַיִּשְׁבּוּ הַמַּיִם וַיִּכְסּוּ אֶת הָרֶגֶב וְאֶת הַפְּרָשִׁים לְכָל חֵיל פְּרָעֵה" (שמות יד, כו-כז), "ומצריים נָסוּ לְקִרְיָתוֹ וַיִּנְעָר ה' אֶת מִצְרַיִם בְּתוֹךְ הַיָּם: וַיִּשְׁבּוּ הַמַּיִם וַיִּכְסּוּ אֶת הָרֶגֶב וְאֶת הַפְּרָשִׁים לְכָל חֵיל פְּרָעֵה" (שמות יד, כו-כז), "ומצריים נָסוּ לְקִרְיָתוֹ" – כלומר שהמצריים נסו כלפי מעלה בכשפיהם, "וַיִּשְׁבּוּ הַמַּיִם וַיִּכְסּוּ אֶת הָרֶגֶב וְאֶת הַפְּרָשִׁים" – שהמים עלו אחריהם למעלה והורידו אותם למטה (ע"פ דוד' למחבר שו"ת 'בית דוד' חלק א' פרשת בשלה על הפסוק 'יטה ידך').

'הערב רב' והעם העמלקי היו עוסקים בלחשים ובכשפים

בתוך הערב רב שהיה הולך עם בני ישראל במדבר, היו אוסף של חרטומים ומכשפים ממצרים (וזהו פרשת כי תשא דף קצא ע"א ד"ה אלא ערב רב). וכשהגיעו למקום הנקרא 'תבערה' הם התאוו ביתר עוז להדיבק בכשפים, והיו מקבצים על ידי כישוף נחשים ועקרבים רבים מאוד, והיו שואלים מהם כל חפצם. וזה אחד הטעמים שיצאה אש ביתבערה' והרגה בהם כפי שנאמר "וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא תְּבַעְרָה כִּי בָעָרָה בָּם אֵשׁ ה'" (במדבר יא, ט) (תפארת יהונתן ל"ר יהונתן אייבשיץ פרשת בהעלותך ד"ה ויקרא שם המקום). סוג הכישוף בו הם עסקו, הכולל קיבוץ בעלי חיים למקום אחד, הוא אחד מדרכי הכישוף שנאסרו ונקרא "וְהָרַב חֲרָב" (דברים יח, יא) (ראה שו"ת 'קטן', ח). גם כל העם העמלקי היה בקיאה גדול בחכמות הכישוף – גברים נשים וטף (חוט של חסד' למחבר 'שבת מוסר' פרשת כי תשא ד"ה עוד נראה לפרש שצוה עליו. ראה רשימי שמות יז, טו). לכן כאשר עלו ישראל ממצרים, העמלקים עשו כישופים להביא על ישראל בדרכם 'ירוח רעה', 'ירוח טומאה' ו'ירוח מכשפות' (נבית מועד' ל"ר מנחם רבא דרוש שבעה עשר דף קינ ע"א ד"ה והרצון שלא יזכר).

וכאשר יצא יהושע להילחם בעמלק, אמר לו משה רבינו שיבחר אנשים אשר נולדו בחודש 'אדר שני', לפי שהכשפים שולטים במי שנולד בשניים עשר חודשי השנה אך לא במי שנולד באדר שני. וזה מה שנאמר "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוֹשֻׁעַ בְּחַר לָנוּ אַנְשִׁים וַיָּצֵא הַלְּחָם בְּעַמְלָק" (שמות יז, טו) (ימנות הלוי' דף קה ע"ב בים 'הרוקח'). וכנגד כישופי המצריים יהושע לקח עמו גם אנשים שידועים לטבל כשפים (רשימי שמות יז, טו). וכשנלחם יהושע בעמלק, היו העמלקים לוחשים 'לחשים' של כשפים בשביל לנצח את ישראל, ויהושע שראה זאת היה מזכיר שמות קדושים ומבטל את אותם הלחשים שבפיהם שנאמר "וַיַּחֲלֵשׁ יְהוֹשֻׁעַ אֶת עַמְלָק וְאֶת עַמּוֹ לְפִי חֲרָב" (שמות יז, טו), לא נאמר 'ויהרוגו יהושע' אלא "וַיַּחֲלֵשׁ יְהוֹשֻׁעַ" – שהוא מלשון 'לחש' בפה (נפני דוד' פרשת בשלה אורן כ"ד' ויחלש). וכן עמלק שהיה מכשף בחר למלחמה אנשים שלא יכולים למות באותה שנה. וכנגד זה גם יהושע בחר אנשים שלא יכולים למות באותה השנה. וגם מטעם זה נאמר "וַיַּחֲלֵשׁ יְהוֹשֻׁעַ אֶת עַמְלָק וְאֶת עַמּוֹ" (שמות יז, טו), לפי שיהושע לא היה יכול להורגם (דוע משופר מגילת אסתר דף נד ע"ב ד"ה פסק).

כאשר נלחם שאול המלך בעמלק, היו העמלקים עושים כשפים והופכים את עצמם לצורות של בעלי חיים (רשימי שמואל א' טו, א) ונכנסים בתוך גופם של בעלי החיים קיימים, על מנת להינצל מהריגה. לכן שמואל הנביא ציווה את שאול להרוג גם את הצאן של העמלקים (חוט של חסד' למחבר 'שבת מוסר' פרשת משפטים ד"ה וכן יפתח) שנאמר "עֲתֵיגָה לָךְ וְהַכִּיתִיָּה אֶת עַמְלָק וְהִתְרַמְתָּ אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ וְלֹא תִחַמַּל עָלָיו הַמַּתֵּה מֵאִישׁ עַד אִשָּׁה מֵעַל לְעֵד יוֹנֵק מְשׁוֹר וְעַד שָׂה מְגַמֵּל וְעַד חֲמוֹר" (שמואל א' טו, ב) (רשימי שמואל א' טו, א). חוט של חסד' פרשת משפטים ד"ה וכן יפתח (אש). ומטעם זה, כאשר שאול חזר מהמלחמה והשאיר מהצאן בחיים, אמר לו שמואל הנביא "וַיִּמָּה קוֹל הַצֹּאן הַזֶּה בְּאֶזְנֵי אֲשֶׁר אָנֹכִי שֹׁמֵעַ" (שמואל א' טו, ח), שמואל אמר "וַיִּמָּה קוֹל הַצֹּאן הַזֶּה" דווקא, כי כוונתו שהוא שומע רק "קול" של צאן אך באמת הם אנשי עמלק שהפכו בכשפיהם להיות צאן (נבית מועד' ל"ר אריה לייב האשקי פרשת וראא את טז).

העמים שישבו בארץ לפני בואם של ישראל היו עוסקים בכשפים

כאשר ישראל נכנסו לארץ כנען, היתה הארץ מלאה טומאה רצוצה בוקעת ועולה מכוח עוונות יושבי הארץ. וכיון שיריחו היתה ראשית לכל הערים בארץ, לכן החזיקו בה כל מיני כישופים ורוחות טומאה ושידים ושדות, וחוברי חברים (שמן הטוב וזקן אהרן' בחלק ו' וזקן אהרן' על ספר יהושע דף צד טור ב' ד"ה הביאור הוא שידוע), והיא היתה מסובבת מכוחות הטומאה והכישוף (מנחת אהרן' על טעמי המצוות כלל חי דף קפז ע"א ד"ה סמך לו) ולא היו יכולים לכבושה בדרך הטבע (שמן הטוב וזקן אהרן' בחלק ו' וזקן אהרן' על ספר יהושע דף צד טור ב' ד"ה הביאור הוא שידוע). ובנוסף לכך אחרי שנכנסו עם ישראל לארץ ישראל, קיבל יהושע בקשה משוּבָּךְ שר הצבא לבוא ולהילחם אתו. יהושע בא להילחם בו עם המחנה, ואז אמו של שובך עשתה כישוף והקיפה את כל המחנה של יהושע בחומות של ברזל, חומה לפנים מחומה. ונעשה אז נס ובאה יונה אחת לפני יהושע, ויהושע קשר לכנף שלה מכתב המיועד לנחש הכהן. היונה עפה אל פנחס וכאשר הגיעה אליו, הוא פתח את האגירת וראה שהיה כתוב בה להביא את ארון הקודש למחנה, וכך פנחס עשה. וכאשר קרב ארון הקודש אל החומות שהקיפו את המחנה של יהושע על ידי כישוף – התפרקו החומות ונפלו לארץ. ומיד יצא יהושע ועשה נקמה באויבי ה' (מדרש האיתמרי' למחבר 'שבת מוסר' דרוש כב ד"ה כן וסמך).

העמים שישבו בארץ ישראל היו עוסקים הרבה בכשפים כפי שנאמר לעם ישראל לפני כניסתם לארץ "כִּי הִגּוּיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יוֹרֵשׁ אוֹתְם אֶל מְעַנְנֵי וְאֶל קְסָמִים וְשִׁמְעוֹנִי" (דברים יח, ז), "מְעַנְנֵי" – עושים כשפים על מנת להשיג גזירות ומשפטי עליון, "קְסָמִים" – משביעים שדים הוֹדִיעֵם הַגּוֹיִרוֹת (ע"פ הדעת טוב ל"ר חיים ויטאל פרשת שופטים ד"ה כי תגיים האלה). לכן המרגלים שִׁתְּרוּ את ארץ ישראל פחדו, כי הם הבינו שבכוח הכשפים שנהגו בהם בארץ הולידו התושבים גיבורים ענקים אנשי חיל, ופחדו מנחום (תפארת יהונתן ל"ר יהונתן אייבשיץ פרשת שלח ד"ה ויהי ויהי כלב את העם). היו בעלי כשפים גם בין נביאי השקר שעבדו את העבודה זרה שנקראה 'הבעל' (סמיכות תכמים מסכת ברכות פרק א' דף יח ע"א ד"ה ואמר ר' חלב) והם ניסו להכשיל את עם ישראל שגרו בארץ ישראל. לשם כך הם היו יוצרים על ידי כישוף פֶּסֶל בדמות ישראל, ואז היו מייסרים את ישראל בייסורים על ידי כשפים. וכאשר היו באים מבני ישראל לפני 'בעל הכשפים' לרפא אותם מהייסורים, הוא היה אומר להם שאם הם יעבדו את העבודה זרה הם יתראו. ולאחר שהם היו עובדים את העבודה זרה על ידי שהשתחוו לה – הוא היה שובר את צורת הפסל שיצר והיו אותם האנשים מתראים (ספר חסידים' סימן תתשנ"ט).

ובשעה שהיו נביאי הבעל בהר הכרמל וניסו להקריב קרבן ל'בעל' הם גם עסקו בכשפים כפי שנאמר "וַיִּקְחוּ אֶת הַפָּר אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם וַיַּעֲשׂוּ וַיִּקְרָאוּ בְּשֵׁם הַבַּעַל מִהַבְּקָר וַעַד הַצֹּהֲרִים לְאֹמֶר הַבַּעַל עֲנֵנִי וְאֵין עֲנָה וַיִּפְסְחוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשָׂה: וַיְהִי בַצֹּהֲרִים וַיִּהְיֶה בָהֶם אֵלֶיהוּ וַיֹּאמֶר קְרָאוּ בְּקוֹל גְּדוֹל כִּי אֵלֵהֶם הוּא כִּי שִׁיחַ וְכִי שִׁיג לֹא וְכִי דָרָךְ לוֹ אוֹיֵל יִשָּׁן הוּא וַיִּקְץ: וַיִּקְרָאוּ בְּקוֹל גְּדוֹל וַיִּתְגַּדְּדוּ בְּמִשְׁפָּטָם בְּחֲרָבוֹת וּבְרַמְחִים עַד שֶׁפָּךְ דָּם עֲלֵיהֶם" (מלכים א' יח, כו-כז), "וַיִּתְגַּדְּדוּ בְּמִשְׁפָּטָם" – כלומר שהם התגודדו כדרכם של בעלי כשפים להתעסק באבריהם (טעמי המצוות' לרבינו מנחם רקסטי מצוות עשה מנה שלח טמאים). לכן חשש אליהו הנביא שיאמרו כי גם מעשיו הם בכשפים כמותם, ומשום כך המתין עד לזמן מסוים בשעת המנחה, ואז הוא הקדים להתפלל ואמר "עֲנֵנִי ה' עֲנֵנִי" (מלכים א' יח, כז), "עֲנֵנִי" – שתד אש מן השמים ו'עֲנֵנִי' שלא יאמרו מעשה כשפים הוא (ראה נמי ברכות דף ע"ב) (סמיכות תכמים' לפתח כי מסכת ברכות פרק א' דף יח ע"א ד"ה ואמר ר' חלב).

המן היה מכשף גדול וכישף את העץ שעליו הוא רצה לתלות את מרדכי

גם בזמן המן הרשע היו בני האדם עוסקים בכשפים. לכן כאשר אסתר נלקחה לבית הנשים היה מרדכי מגיע אליה יום יום על מנת לוודא שלא עשו לה איזה כשפים, וזהו מה שנאמר "וַיִּבְכַּל יוֹם וַיּוֹם מְרַדְּכִי מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי חֲצַר בֵּית הַנְּשִׂימִים לְדַעַת אֶת שְׁלוֹם אֶסְתֵּר וְמָה יַעֲשֶׂה בָּהּ" (אסתר ב, יא) (מנות הלוי' על מגילת אסתר ב'פסוק וכלל יום ויום' בים המדרש). ונרמזה הדבר גם בראשי התיבות "אֶסְתֵּר וְמָה יַעֲשֶׂה בָּהּ" – שיוצא 'אויב', ללמד שמה שביקר מרדכי אצל אסתר תמיד, היה על מנת שאיזה אויב לא יעשה לה כשפים (עניני העדה למחבר 'שבת מוסר' על מגילת אסתר דף קנב ע"ב את שולח). וכך גם המן הרשע היה מכשף בעל אוב וידעוני (עניני העדה' על מגילת אסתר דף קנד ע"ב על הפסוק 'ואיכבה אוכל') וביקש מכוח הכישוף וחכמת הכוכבים והמזלות לעשות רע לישראל, ועל כך נאמר "וַיִּבְכַּשׂ הַמֶּן לְהַשְׁמִיד אֶת כָּל הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל מְלְכוֹת אַחַשְׁוֶרֶשׁ עִם מְרַדְּכִי" (אסתר ב, ח) (אשכול הכופר' על מגילת אסתר פרק ג' למחבר 'ערוך המור' ד"ה ולפי שאולי שָׁקַל אדם טועה). ורמזה אסתר המלכה לאחשורוש על כוחו של המן הרשע כשאמרה לו "כִּי אֵיכָכָה אוֹכַל וְרֵאִיתִי בְּרָעָה אֲשֶׁר יִמְצָא אֶת עַמִּי וְאֵיכָכָה אוֹכַל וְרֵאִיתִי בְּאֶבְדֹן מוֹלְדֵתִי" (אסתר ח, ח), "אֵיכָכָה וְרֵאִיתִי בְּאֶבְדֹן" – ראשי תיבות 'אוב' (עניני העדה' על מגילת אסתר דף קנד ע"ב על הפסוק 'ואיכבה אוכל').

